

Vaikea laji

CIMENT, Michel. Conversations with Losey. Methuen, 1985.

Ei ole rohkaisevaa aloittaa kirjaa, jonka esipuheessa ilmaistaan epäluottamus siihen lajiin, jota kirja edustaa. Joseph Losey ei voi olla ihmettelemättä ketä voi kiinnostaa haastattelukirja hänestä.

Ja hän on oikeassa puhuessaan lajin vaaroista ja heikkouksista: muistin pettämisestä, asioiden sanomatta jättämisestä - joko vahingossa tai tunteiden säästämiseksi - vääristymistä, toiveajattelusta jne.

Hän on oikeassa siinäkin, että haastattelu on ensisijaisesti puhuttu laji: miten olisikaan mahdollista välittää lukijalle painotukset, ironia, kylmyys, lämpö, huumori silloin, kun ne eivät itse sanoista näy. Aikaisempia hänestä tehtyjä haastattelukirjoja Losey pitää osittain jopa vääristelevinä, lukuunottamatta Tom Milnen teosta Losey on Losey.

Nämä Michel Cimentin vuosina 1976-79 tekemät haastattelut ulottuvat Joseph Loseyn viimeisimpiin elokuvaan, ja Losey toivoo teoksen täydentävän Tom Milnen kirjaa.

Ciment seuraa tunnettua kaavaa: Ensin käydään läpi sukutausta, lapsuus ja opiskeluaikat erittäin, melkein liiankin, yksityiskohtaisesti. Sitten kun elokuvan teko on alkanut, elämää tarkastellaan elokuvien kannalta, kronologisessa järjestyksessä.

Tämä malli on tuttu siitä ehkä ainoasta onnistuneesta haastattelukirjasta, joka on varmaan tämänkin teoksen innoittaja: Truffautin Hitchcock-kirjasta. (On olemassa tietysti myös Groucho Marxin haastattelukirja, ja Mae Westin haastatteluja.)

Mutta Losey ei ole Hitchcock. Tämä on tärkeintä siinä, miksi toista kirjaa lukee kuin jännitysromaanin, loppuun yhdeltä istumalta, miksi toisessa jokainen sana on merkityksellinen, jokainen tiedonmurunen elokuvista valaiseva, ja miksi toista lukee asiallisesti, jos jaksaa olla tai kykenee olemaan sellainen. Haastattelukirjan elinehto on haastateltavan taikavoima. Elokuvantekijän elo-

kuvien näyttää täytyvän olla palvottuja, muodostaa yhtenäinen kokonaisuus, jossa tekijän persoonallisuus tulee ilmi sen jokaisessa osassa.

Joseph Losey on aivan erityyppinen elokuvantekijä: hänen elokuvatuotantonsa on sellainen, että yhdestä elokuvasta ei heti voi tietää kenen se on (Ehkä viileys vain paljastaa, että Losey on kyseessä). Hänen elokuvansa voisivat olla eri ihmisten tekemiä, ja niin ne itse asiassa tietenkin ovatkin, esimerkiksi Pinterin, Heartleyn, Brechtin, Ibsenin, Semprunin, Howardin, Barzmanin ja moneen muun. Losey on ensisijaisesti toisten tulkitsija, ei itsenäinen luoja.

Kiinnostavinta kirjassa ovat ehkä kuvat ja filmografiset tiedot, jotka siis kattavat Loseyn koko uran. Ehkä joitakin kiinnostaa myös lukea hajanaisia tietoja niistä elokuvista, joita ei ole nähty Suomessa, mm. *Secret Ceremony* (-68), *Les Routes du Sud* (-78), *The Trout* (-82) ja viimeisin *Steaming* (-85). Losey itse kyllä ihmetteli saako kukaan mitään olennaista irti keskusteluista sellaisesta elokuvasta, jota ei ole nähnyt.

Losey puhui itsestään, ja hänen kohdallaan ei hajatieoilla juuri olekaan merkitystä. Losey on ohjaaja, jonka tuotanto ei kiinnosta kokonaisuudessaan. Sen sijaan kirjalla, jossa analysoitaisiin parhaat Loseyn elokuvat olisi mahdollisuus olla kiinnostava.

Irene Kaipiainen

Vallankumous tai kuolema

von BONSDORFF, Johan. Kun vanha vallattiin. Tammi, 1986. 319 s.

I

Tänään me elämme lerp-pahuulisten velvollisuuskamelioiden aikaa. Minne kulkusi suuntaatkin, mitä ovia availletkin, niin kaikkialla päällesi ryntää lohikäärme "kullanvälkkeisenä, suomuselkäisenä,